

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آو ساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی

بررسی رابطه راهبردهای فراشناختی و یادگیری دانش‌آموزان پایه اول متوسطه شهرستان

بیرجند

اسدالله زنگوئی^۱ و علی‌اکبر مجدیان^۲

کلیدواژه‌ها: راهبردهای فراشناختی، یادگیری، راهبردهای یادگیری، شناخت و فراشناخت

مقدمه

نظام تربیتی پیشرو به دنبال مهیا نمودن دانش‌آموزان امروز برای رویارویی با چالش‌های بزرگ و کوچک جهان آینده است و معلمان و مربیان این نظام می‌دانند که دیگر نقش سنتی آنان به عنوان توضیح‌دهندگان کتاب‌های درسی و پرسش-گران دروس به پایان رسیده و نسل آینده از آن‌ها انتظار دارد تا تدوین‌کنندگان مهارت‌های زندگی همانند تفکر خلاق، قدرت حل مسئله، تفکر انتقادی، افزایش توان جامعه‌پذیری و نظایر آن باشند و دانش‌آموزان را چنان به کارهای خلاق و مولد سوق دهند که آنان خود بتوانند راه خویش را در محیط‌های پر فراز و نشیب آینده پیدا نمایند. آشنایی با مبحث فراشناخت و نقش آن در فرآیند یاددهی-یادگیری، تلاشی است جهت برداشتن گامی مؤثر توسط مربیان و معلمان جامعه‌ای اسلامی ما تا در سایه آن بتوانند نسل جوان دانش‌آموزی را به قله‌های رفیع علم و دانش رساننده و نهایتاً در اثربخشی نظام آموزش و پرورش کشور نقش مؤثری ایفا نمایند.

تحقیق حاضر به بررسی رابطه راهبردهای فراشناختی با یادگیری در دانش‌آموزان پایه اول متوسطه دور دوم شهرستان بیرجند می‌پردازد. در این تحقیق نقش جنسیت و محل سکونت (شهر و روستا) مورد توجه قرار گرفته.

روش

این پژوهش از نوع تحقیقات همبستگی است و سازمان‌دهی آن براساس طرح پس‌آزمون است. جمع‌آوری داده‌های پژوهشی به شیوه میدانی و با مراجعه به آزمودنی‌ها و انتخاب نمونه از جامعه آماری صورت گرفته است. ابزار جمع‌آوری داده‌های این پژوهش پرسشنامه راهبردهای یادگیری است. پرسشنامه راهبردهای یادگیری توسط کرمی (۱۳۸۱) ساخته شد است. که راهبردهای شناختی و فراشناختی را می‌سنجد پایایی پرسشنامه راهبردهای یادگیری در پژوهش حاضر بر اساس آلفای کرباخ برابر ۰/۹۴ می‌باشد. برای بررسی اعتبار پرسشنامه، ابزار در اختیار ۳۰ نفر از اساتید و دانشجویان دوره دکترا که با روانشناسی تربیتی و یادگیری سروکار داشتند قرار داده شد و نظر آن‌ها نسبت به تک تک سؤال‌ها در رابطه با حیطه مورد سنجش خواسته شد. از ۲۶ پرسشنامه اعاده شده کلیه اساتید هر ۸۶ سؤال را تأیید نموده منتهی برای برخی از سؤال‌ها پیشنهاد اصلاحی داشتند که این پیشنهادها در تهیه پرسشنامه نهایی اعمال گردید (کرمی، ۱۳۸۱). بین سؤال‌های تحت پوشش هر حیطه همسانی دورنی محاسبه‌شده و ضریب آلفای محاسبه‌شده برای حیطه‌های فرعی بین ۰/۶۹ تا ۰/۸۸ بود که هر کدام در سطح بالایی قرار داشتند و بیانگر آن است که سؤال‌های طرح‌شده حیطه مورد نظر را اندازه‌گیری می‌کنند (کرمی، ۱۳۸۱). لازم به ذکر است علاوه بر ۸۶ سؤال مطرح‌شده در پرسشنامه راهبردهای یادگیری موارد مربوط به مشخصات فردی مشتمل بر سن، جنس، کلاس، رشته تحصیلی، محل سکونت و معدل نیز در قسمت بالای پرسشنامه قبل از شروع سؤالات توسط محقق گنجانیده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. از روش‌های آمار توصیفی برای محاسبه شاخص‌های توصیفی نظیر میانگین و انحراف استاندارد استفاده شده است.

در این پژوهش سعی بر آن است که دریابیم در استفاده از راهبردهای فراشناختی در پیشرفت تحصیلی و یادگیری دانش‌آموزان شهرستان بیرجند به چه میزان تأثیر دارد.

۱ نویسنده مسؤل، استادیار دانشگاه بیرجند

۲ دانشجوی رشته علوم تربیتی (برنامه‌ریزی درسی) دانشگاه بیرجند

با هدف جزئی پژوهش:

- ۱- مقایسه دانش‌آموزان شهری با دانش‌آموزان روستایی در استفاده از راهبردها.
  - ۲- مقایسه دانش‌آموزان دختر با دانش‌آموزان پسر در استفاده از راهبردها.
- فرضیات پژوهش: ۱- بین راهبردهای فراشناختی و یادگیری رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد.
- ۲- دانش‌آموزانی که از فراشناختی استفاده می‌کنند در مقایسه با سایر دانش‌آموزان از سطح یادگیری بهتری برخوردارند.
  - ۳- بین دانش‌آموزان دختر و دانش‌آموزان پسر در استفاده از راهبردهای فراشناختی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
- سؤال پژوهش: ۱- آیا بین دانش‌آموزان شهری و دانش‌آموزان روستایی در استفاده از راهبردهای فراشناختی تفاوت معنی‌دار وجود دارد؟

یافته‌ها

فرضیه اول تحقیق: «بین راهبردهای فراشناختی و موفقیت تحصیلی رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد». برای آزمون این فرضیه نمره راهبردهای فراشناختی و معدل باهم مقایسه می‌شوند. برای این منظور از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است.

جدول ۱: آزمون همبستگی پیرسون برای مقایسه راهبردهای فراشناختی با معدل

شاخص متغیر	فراوانی	ضریب همبستگی	معنی‌داری
راهبردهای فراشناختی	۲۸۰	۰/۳۵	$P < ۰/۰۰۰$
معدل	۲۸۰		

نتیجه آزمون همبستگی پیرسون در جدول فوق نشان می‌دهد که ضریب همبستگی راهبردهای فراشناختی و معدل برابر ۰/۳۵ است که حاکی از رابطه مثبت معنی‌دار بین راهبردهای فراشناختی و معدل (پیشرفت تحصیلی) است. بنابراین فرضیه اول تحقیق نیز تأیید می‌شود.

فرضیه دوم تحقیق: «دانش‌آموزانی که از راهبردهای فراشناختی استفاده می‌کنند در مقایسه با سایر دانش‌آموزان از سطح یادگیری بهتری برخوردارند.

برای آزمون این فرضیه میانگین معدل دانش‌آموزانی که از راهبردهای فراشناختی استفاده می‌کنند با میانگین معدل سایر دانش‌آموزان مقایسه می‌شود.

برای این منظور از آزمون t برای دو گروه مستقل استفاده شده است.

جدول ۲: آزمون t برای مقایسه معدل دانش‌آموزانی که از فراشناختی با سایر دانش‌آموزان

شاخص متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	t	سطح معنی‌داری
فراشناختی	۱۳۴	۱۶/۵۶	۲/۴	۲۷۶	۵/۲۱	$P < ۰/۰۰۱$
غیر	۱۴۶	۱۵/۲۳	۲/۵			

با توجه به نتایج مندرج t به دست آمده از مقایسه میانگین معدل دانش‌آموزانی که از راهبردهای فراشناختی استفاده می‌کنند با میانگین معدل سایر دانش‌آموزان برابر ۵/۲۱ است که نشانگر تفاوت کاملاً معنی‌دار بین این دو گروه از دانش‌آموزان است. بنا بر آنچه که ذکر شد فرضیه دوم تحقیق هم پذیرفته می‌شود.

فرضیه سوم تحقیق: «بین دانش‌آموزان دختر و دانش‌آموزان پسر در استفاده از راهبردهای فراشناختی تفاوت معنی‌داری وجود دارد». برای آزمون این فرضیه میانگین نمرات راهبردهای فراشناختی دانش‌آموزان دختر و دانش‌آموزان پسر باهم مقایسه می‌شوند.

برای این منظور از آزمون t برای دو گروه مستقل استفاده شده است.

جدول ۳: آزمون t برای مقایسه راهبردهای فراشناختی دانش‌آموزان دختر با دانش‌آموزان پسر

شاخص متغیر	جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	تی	سطح معنی‌داری
راهبردهای فراشناختی	پسر	۱۳۲	۱۴۷/۱۲	۲۶/۲۹	۲۷۶	۱/۲۷	P<۰/۳۵
	دختر	۱۴۸	۱۵۱/۸۶	۳۴/۵۷			

با توجه به نتایج مندرج در جدول فوق t به دست آمده از مقایسه میانگین نمره راهبردهای فراشناختی دانش‌آموزان پسر و میانگین نمره راهبردهای فراشناختی دانش‌آموزان دختر برابر ۱/۲۷ است که نتیجه به دست آمده از آزمون t برای دو گروه مستقل نشانگر تفاوت معنی‌دار بین میانگین نمره دانش‌آموز پسر و دانش‌آموز دختر در راهبردهای فراشناختی است. و دانش‌آموزان دختر در مقایسه با دانش‌آموزان پسر از راهبرد فرا بیشتر استفاده می‌کنند. بنابراین فرضیه سوم تحقیق پذیرفته می‌شود.

سؤال تحقیق: «آیا بین دانش‌آموزان شهری و دانش‌آموزان روستایی در استفاده از راهبرد فراشناختی تفاوت معنی‌دار وجود دارد؟» برای آزمون این سؤال میانگین نمرات راهبردهای فراشناختی دانش‌آموزان شهری و روستایی را باهم مقایسه می‌کنیم.

برای این منظور از آزمون t استفاده شده است.

جدول ۴: آزمون t برای راهبردهای فراشناختی دانش‌آموزان شهری و روستایی

متغیر	محل سکونت	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	تی	سطح معنی‌داری
راهبردهای فراشناختی	شهر	۱۴۱	۱۵۵/۵۴	۳۰/۴۸	۲۷۶	۳/۲۸	P<۰/۰۰۱
	روستا	۱۳۹	۱۴۳/۶۰	۲۹/۹۸			

با توجه به نتایج مندرج در جدول فوق t به دست آمده از مقایسه میانگین نمره راهبردهای فراشناختی دانش‌آموزان شهری و میانگین نمره راهبردهای فراشناختی دانش‌آموزان روستایی برابر ۳/۲۸ است که نتیجه به دست آمده از آزمون t برای دو گروه مستقل نشان‌دهنده تفاوت معنی‌دار بین میانگین نمره دانش‌آموزان شهری و دانش‌آموزان روستایی در راهبردهای فراشناختی است.

بحث و نتیجه‌گیری

عمده‌ترین نتیجه‌ای که از این تحقیق به دست می‌آید این است که فراشناختی نقش بسیار مهمی در امر آموزش و یادگیری دارند و غفلت از آن کیفیت آموزش و یادگیری را کاهش خواهد داد. نتیجه دیگری که از این تحقیق گرفته می‌شود این است که دانش‌آموزان شهری بیش از دانش‌آموزان روستایی از راهبرد فراشناختی استفاده می‌کنند و همچنین از این تحقیق نتیجه می‌گیریم دانش‌آموزان دختر بیش از دانش‌آموزان پسر از راهبرد فراشناختی استفاده می‌کنند. به برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران برنامه‌های آموزشی پیشنهاد می‌شود به شیوه‌های مختلف فراگیران را نسبت به اهمیت استفاده از راهبردهای مناسب یادگیری (شناختی و فرا شناختی) در بهبود و تسریع یادگیری آگاه سازند تا موجب بهبود فرایند یادگیری شود.

با توجه به اینکه راهبردهای شناختی اهمیتی کمتر از راهبردهای فراشناختی ندارند لذا پیشنهاد می‌شود مدیران آموزشی تحت تأثیر روند توجه وسیع به راهبردهای فراشناختی به راهبردهای شناختی در امر آموزش کم توجهی نکنند و لازم است به فراگیران روستایی و پسران در امر آموزش راهبردهای یادگیری توجه بیشتری شود.

منابع

کریمی، ابوالفضل (۱۳۸۱). تدوین ابزار سنجش راهبردهای یادگیری و مطالعه و تعیین رابطه این راهبردها با پیشرفت تحصیلی. پایان‌نامه دکتری، دانشگاه علامه طباطبایی.

SID

سرویس های
ویژه

سرویس ترجمه
تخصصی

کارگاه های
آموزشی

بلاگ
مرکز اطلاعات علمی

عضویت در
خبرنامه

فیلم های
آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آوساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی